

Motion till riksdagen 2021/22:4162

av **Roland Utbult m.fl. (KD)**

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2022 inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över momssatserna i kultursektorn i syfte att harmonisera desamma och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en klassikerlista och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att överföra hela finansieringsansvaret för folkhögskolor till staten via Folkbildningsrådet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av skolbibliotek för elevers bildning och lästräning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skolans bildningsuppdrag och riktade insatser för ökad läsförståelse och läsinläring och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av ansvaret för det flytande kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samers rätt till samiska kvarlevor och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla kultursamverkansmodellen och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om civilsamhället som en av samhällets grundbultar och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gåvoskatteavdraget och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om trossamfunden och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett tydligt demokrativillkor som också tar hänsyn till civilsamhällets aktörer och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en bred översyn av det offentliga stöd till och främjande av hälsorelaterad aktivitet och friskvård och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad samverkan mellan fritids och idrottsrörelsen och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvidga uppdraget för Forum för levande historia till att även omfatta den våldsbejakande islamismens brott och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Skapande skola och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillsättandet av en utredning för att möjliggöra införandet av ett fritidskort som kan ge alla barn möjligheter att delta i fritidsaktiviteter och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om MU-avtalet och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att göra det skattemässigt förmånligt för företag och privatpersoner att finansiellt bidra till kultursektorn och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att kulturpolitiken bidrar till goda grundvillkor för kultursektorn och värnar den konstnärliga friheten och principen om armlängds avstånd till kulturen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en statlig utredare bör ges i uppdrag att utreda den statliga kulturpolitikens påverkan på den konstnärliga friheten och på principen om armlängds avstånd samt ge förslag på förändringar av styrningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppmärksamma de brister som Kulturanalys redovisar i rapporten ”Så fri är konsten” och återkommer med förslag så att den statliga styrningens negativa påverkan helt undviks, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det konstnärliga företagandet och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regelverken för sponsring inom kultursektorn och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ideella musikarrangörer och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna en public service som ska finnas tillgänglig brett med ett på sikt smalare uppdrag med fokus på samhällsinformation, oberoende och saklig nyhetsförmedling och ett högkvalitativt kulturutbud, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kulturskolan och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se arbetet mot matchfixning och olicensierat spel som mycket angeläget och tillkännager detta för regeringen.

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett statligt finansieringsansvar för världsarven och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Anslagsförslag 2022 för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Statens kulturråd	73 714	±0
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	1 450 582	-390 000
1:3 Skapande skola	199 964	10 000
1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	45 153	±0
1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	9 852	±0
1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 681 723	±0
1:7 Myndigheten för kulturanalys	18 436	±0
2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	1 122 130	±0
2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	301 614	-91 000
2:3 Statens musikverk	97 355	±0
3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	205 735	25 000
3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	128 474	±0
3:3 Institutet för språk och folkminnen	72 251	±0
4:1 Statens konstråd	11 078	±0
4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	42 947	-10 000
4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor	11 805	±0
4:4 Bidrag till bild- och formområdet	61 069	-15 000
5:1 Konstnärsnämnden	23 444	±0
5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	599 830	-178 000
6:1 Riksarkivet	467 946	±0
7:1 Riksantikvarieämbetet	286 384	±0
7:2 Bidrag till kulturmiljövård	276 042	-10 000
7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning	460 000	±0
7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer	8 000	±0
8:1 Centrala museer: Myndigheter	1 451 114	-109 000
8:2 Centrala museer: Stiftelser	288 714	±0
8:3 Bidrag till vissa museer	79 718	-4 000
8:4 Forum för levande historia	50 175	10 000
8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	80	±0
9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund	16 327	±0
9:2 Stöd till trossamfund	81 919	55 000
10:1 Filmstöd	608 444	-155 000
11:1 Sändningar av TV Finland	9 721	±0
11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3 471	±0

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	483	±0
11:4 Statens medieråd	24 144	±0
11:5 Stöd till taltidningar	47 856	±0
12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor	59 053	40 000
12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	290 680	180 000
12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	2 000	780 000
13:1 Stöd till idrotten	2 366 811	50 000
13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	52 164	20 000
13:3 Stöd till friluftorganisationer	97 785	20 000
13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000	±0
13:5 Insatser för den ideella sektorn	23 758	220 000
14:1 Bidrag till folkbildningen	4 829 783	-40 000
14:2 Bidrag till tolkutbildning	60 331	±0
14:3 Särskilda insatser inom folkbildningen	60 000	±0
14:4 Särskilt utbildningsstöd	202 158	±0
15:1 Spelinspektionen	77 376	±0
99:1 Ökad gemenskap och fysisk aktivitet funktionsnedsatta	±0	10 000
99:2 Äldrelyftet	±0	20 000
99:3 Riktad satsning Kulturrådet ideella musikarrangörer	±0	15 000
Summa	18 454 593	453 000

1 Inledning – vår kultursyn

Kultur uppstår i mötet mellan människor och skapas av oss alla gemensamt. Kultur är ingenting statiskt utan något levande som ständigt är i förändring. Vi är alla medskapare av kulturen, men vi är också formade av den. Vårt sätt att tala, vårt sätt att tänka, ja själva språket är präglad av vår kultur. Kulturen ger oss mening i nuet, men kulturen bär också våra historiska rötter och föder visioner för framtiden.

Kultur i dess vidaste betydelse är ogripbar. Den varken kan eller ska styras av politiska beslut. Men kultur kan också vara konkret och tydlig. Den kan manifesteras genom konkreta föremål och upplevelser. En konsert, en bok, en möbel, ett tv-program eller en musiklektion är alla exempel på kulturens uttrycksformer i vardagen.

Kultur bidrar till att vidga den egna verkligheten och fantasin. Den kan hjälpa oss att växa som empatiska och inkännande människor. Den är med andra ord en livsviktig del av ett sammanhållet samhälle. Kultur, precis som moral, håller ihop gemenskaper. Den är med och skapar förutsättningar för ett gott samhälle.

Att helt definiera vad kultur är låter sig inte göras. Vi kommer aldrig att finna det exakta svaret. Genom att ständigt ställa frågor och diskutera kulturens väsen kan vi dock berika och utveckla vår syn på kultur och därigenom också vår kulturpolitik. Politikens uppgift är att medverka till ett mer dynamiskt kulturliv. Målet är att stödja utan att styra och att ge alla människor möjlighet att delta i ett fritt kulturliv.

Den kristdemokratiska ideologin innefattar förvaltarskapstanken. Innebörden i denna, på kulturområdet, är att varje generation är skyldig att förvalta det som lämnats

till den av tidigare generationer för att sedan föra det vidare till nästa. Att värna och vårda det gemensamma kulturarvet är därför en central del i den kristdemokratiska kulturpolitiken. Detta vill vi göra genom en aktiv medvetenhet om och förmedling av de värden som byggt och håller samman vårt samhälle och genom en varsam och noggrann vård av vårt fysiska kulturarv. Det svenska språket är en del i vårt kulturarv. Därför arbetar vi hårt med exempelvis satsningar på bibliotek, läsfrämjande insatser och införandet av en klassikerlista i skolan för att vårda det svenska språket.

Ansvar för kulturens villkor ligger inte enbart på det offentliga, utan även de privata och ideella insatserna har enormt stor betydelse. För att bredda kulturen och hitta nya sätt att finansiera kulturlivet är det av yttersta vikt att det privatansettas möjlighet att agera i kulturlivet utvecklas. Inte minst kan regelverk förenklas och ses över. Ett exempel är momsatserna på dans. Idag är det en momsats, 6 procent, om man är på en spelning där publiken sitter ned. Om publiken istället dansar till musiken är momsen 25 procent. Detta skapar märkliga effekter och svårigheter att överskåda kostnader vid vissa gränsdragningsproblem. Vad händer vid en konsert om några väljer att börja spontandansa när meningen är att publiken ska lyssna sittandes? Kristdemokraterna föreslår en översyn med syftet att harmonisera regelverk som är svåröverskådliga och svåra att förutse effekterna av.

Pandemin har satt sina spår, inte bara 2020 och 2021 utan för lång tid framöver, för många inom kultur, idrott och övrigt civilt samhälle. De offentliga åtgärder och rekommendationer som vidtagits för att minska smittspridningen av coronaviruset har inneburit en ökad isolering, ensamhet och risk för utsatthet innanför hemmets väggar. Ekonomisk och social utsatthet ökar också ofta i kriser i spåren av exempelvis arbetslöshet. Museer, teatrar, konsertanordnare och kulturarbetare har varit tvungna att helt upphöra med sin verksamhet under en längre tid, vilket har drabbat kultursektorn brett. Kristdemokraterna accepterade därför en stor del av de medel som regeringen avsatte för kulturen för 2021, men omprioriterade en del av stödpaketet för kulturen till civilsamhället, som också påverkats av den ekonomiska nedgången. Intäkterna minskar när aktiviteter avtar och företag blir mindre benägna att skänka pengar samtidigt som det blir personalbrist eftersom en stor grupp verksamma i civilsamhället är äldre, vilka i högre utsträckning uppmanats att hålla sig hemma.

Kristdemokraterna presenterade också ett stort stödpaket för det civila samhället redan våren 2020. Det innefattade ett kostnadsstöd för fasta kostnader för att få råd med hyra, leasing av fordon och andra löpande kostnader för anläggningar. Det innefattade även ett stöd vid stora kostnadsökningar till exempelvis Barnens Rätt i Samhället, läxhjälsorganisationer och samtalsstöd till äldre, en statlig kreditgaranti för lån till ideella föreningar, stiftelser och trossamfund, samt ett höjt tak i gåvoskatteavdraget till 100 000 kronor. Med dessa åtgärder ökade det civila samhällets chanser att överleva och samtidigt bidra under krisen.

Det civila samhället har under covid-19-pandemin visat på stora insatser för behövande. Regeringen har tillfört idrotten och kulturen stora stöd för att mildra de intäktsbortfall de sett sedan coronakrisen tog landet i besittning. Det är bra, men samma problematik gäller det breda civilsamhällets organisationer och föreningar som inte har sin verksamhet inom just dessa områden. Kristdemokraterna krävde därför våren 2020 att regeringen skulle göra mer för civilsamhället. Tillsammans med Vänsterpartiet lade vi ett utskottsinitiativ i finansutskottet där vi föreslog fler och större stöd till civilsamhället. Tyvärr avvisades vårt förslag trots att den ideella sektorn fick ett kraftigt ökat behov av stöd under de extraordinära omständigheter som uppstod till följd av corona-

viruset. Vi är glada att ett enigt utskott till sist under våren 2021 ställde sig bakom initiativet att begära av regeringen att återkomma med ett bättre stöd till det breda civilsamhället i Sverige.

Kristdemokraterna anser vidare att gåvoskatteavdraget bör byggas ut kraftigt. Det skulle ge en välbehövlig injektion för ökat givande till de ideella organisationer som arbetar bland behövande och som sett ett minskat givande i krisens spår.

Regeringen gör en stor satsning på återstart för kulturen för 2022 och har även tillsatt utredningen Återstart för kulturen – återhämtning och utveckling efter coronapandemin (Ku 2020:03) som redovisades i september 2021. Vi kristdemokrater står bakom en del av satsningen för att vi ser att det behövs ett utökat stöd till kultursektorn i spåren av pandemin för att få till en återstart av kulturen. Kulturen får av regeringen ett stort tillskott om 940 miljoner kronor för återstarten av kulturen. Kristdemokraterna anser att det är bra att kulturen får ett tillskott för att kunna återstarta sin verksamhet när restriktionerna lättat och accepterar en stor del av regeringens satsning. Vi drar ned 275 miljoner från anslag 1:2 Bidrag till kulturverksamhet och ytterligare 195 miljoner på satsningarna på de fria aktörerna (anslag 2:2, 4:4, 5:2) och filmstödet (1:10). 470 miljoner kronor av regeringens kultursatsning väljer därför Kristdemokraterna att omprioritera och satsa på det civila samhället istället eftersom regeringen helt missat att stötta dessa viktiga verksamheter. Dessa medel fördelas enligt följande: 9:2, 50 miljoner kronor i stöd till trossamfunden, anslag 13:2, 20 miljoner till allmänna samlingslokaler, 13:3, 20 miljoner kronor till friluftorganisationer, 13:5, 200 miljoner kronor till den ideella sektorn och 180 miljoner 2022 på anslag 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet för att stötta upp scoutverksamheter bland annat, som haft det svårt under pandemin.

Kristdemokraterna har dessutom under pandemin arbetat för att stärka enskilda näringsidkares möjligheter att överbrygga konsekvenserna av covid-19. Sverige har många små familjeägda företag där hela familjen arbetar men även företag där bara företagaren själv arbetar. Under de ekonomiska omständigheter som pandemin inneburit är många av dem mycket ekonomiskt utsatta. Regeringens dröjsmål i fråga om stöd till enskilda näringsidkare – som har haft svårt att få del av andra stöd – var därför särskilt allvarligt. Kristdemokraterna välkomnade att ett stöd äntligen infördes. Detta stöd har kommit många kulturarbetare till del.

2 Bildning

Diskussionen om kunskap för praktisk nytta och kunskap för bildning och personlighets- och kulturutveckling lever kvar sedan bildningstanken växte fram i Tyskland kring sekelskiftet 1800. Å ena sidan fokus på anställbarhet och att utbildningen ska anpassas efter arbetsmarknadens krav, å andra sidan det klassiska bildningsidealet där kunskap och sanningssökande har ett egenvärde, ett värde bortom den praktiska nytta som den mer instrumentella kunskapen kan generera i näringsliv och offentlig förvaltning. Bildningsidealet förutsätter andra måttstockar och värdeskalor än avkastning på satsat kapital, vinst, produktivitet och effektivitet.

Kristdemokraternas utgångspunkt är att människan naturligt söker kunskap. Skolans mål är att hjälpa varje elev att nå sin fulla potential. Skolan har också ett förvaltande uppdrag – att föra vidare tidigare generationers landvinningar och erfarenheter och

uppmuntra till kunskapssökande i samtiden. Vi behöver återuppbygga en utbildnings-tradition som bygger på tillit och förtroende mellan elever, lärare och föräldrar. En utbildningstradition där skolan förmedlar kunskap och stimulerar elevernas intellektuella utveckling.

Statens medieråd visar i en studie¹ att den tid som barn och unga lägger på läsning fortsätter att sjunka. Läsning av tidningar och böcker minskar bland barn i alla åldrar, en minskning som pågått sedan 2012. Då uppgav 27 procent av alla 18-åringar att de läste varje dag – nu är siffran nere på 11 procent. Läsningen avtar med stigande ålder.

Enligt undersökningar från Novus på uppdrag av Utbildningsradion², möter unga idag inte de krav som ställs på deras förmåga att uttrycka sig skriftligt när de ska läsa vidare på högskola och universitet eller söka ett kvalificerat arbete. Hälften av de tillfrågade cheferna svarade att de valt bort unga sökande på grund av brister i att uttrycka sig skriftligt, trots att andra krav var uppfyllda. 69 procent av universitets- och högskolelärare bedömde att deras studenters skrivförmåga delvis eller inte alls motsvarade de krav som finns i utbildningen.

Forskning visar att läsning involverar åtskilliga funktioner i hjärnan, såsom syn- och hörselprocesser, språkförståelse och fattningsförmåga. Kontakten mellan olika delar av hjärnan stimuleras, men även koncentrationsförmågan ökar. När man läser om något aktiveras samma delar av hjärnan som om man själv upplevde det man läser om. God litteratur tränar hjärnan att förstå orsak och verkan, urskilja sammanhang och se en logisk följd. Det finns också forskning som visar att det vid läsning bildas ny vit hjärnsubstans, vilket förbättrar kopplingarna mellan hjärnans olika delar och bearbetningen av information³. Läsning bidrar till lagring av kunskaper och erfarenheter och kan tas fram ur långtidsminnet vid problemlösning. Läsning tränar också den empatiska förmågan och bidrar till ett rörligt intellekt⁴.

Att behärska det svenska språket är en nyckel för framgång i samhället. För ett barn som växer upp i ett hem utan böcker och utan en lästradition är det särskilt viktigt att skolan stimulerar och uppmuntrar läsning, inte minst om barnet inte har svenska som modersmål. Kristdemokraterna vill utöka skolornas fokus på läsinläring och elevernas tid för läsning, inom utgiftsområde 16. Det är viktigt att elever ägnar mer tid till läsning, att skolan fokuserar mer på läsinläring och att kunskaperna kontrolleras i tid. Sedan får lärare själva bestämma om det är fri läsning, högläsning eller läsning i hemläxa som prioriteras. En vana att läsa påverkar attityd, läsförståelse och läsandet utanför skolan.

Under ett antal år har inriktningen varit att det viktigaste är att barnen läser, inte vad de läser. I ett avseende är det sant; det är viktigt för barns läsutveckling att stimulera all läsning, att inspirera och sporra lusten att läsa. Men denna inställning riskerar att leda till att eleverna inte kommer i kontakt med litteraturhistoriens stora verk. Därmed förlorar de viktig vägledning in i en litterär värld som kan berika livet och utveckla deras egen utveckling och språkliga förmåga. På ett samhälleligt plan riskerar det att leda till språklig utarmning, historielöshet och förlorad kunskap om vårt kulturarv. En

¹ ”Ungar och medier 2019”, rapport 2019, Statens medieråd.

² Novus undersökning, 2020: <https://novus.se/nyheter/2020/09/skrivformagan-hos-unga-svenskar-brister-svart-att-klara-studier-och-arbete/>.

³ Studie från Carnegie Mellon Scientists, dec 2009, forskning, läsning och barn: https://www.cmu.edu/news/archive/2009/December/dec9_brainrewiringevidence.shtml.

⁴ Artikel 5 juni 2018, Thomas Oppong, ”Your Brain on Reading (Why Your Brain Needs You to Read Every Day): <https://getpocket.com/explore/item/your-brain-on-reading-why-your-brain-needs-you-to-read-every-day>.

bärande tanke i folkbildningstraditionen är att även mindre privilegierade, de som inte har välutbildade föräldrar, genom att erövra kunskap kan lyfta sig själva och forma ett bättre liv. Om skolan överger denna tanke så nyttjar vi inte skolan som en institution för ökad integration och jämlikhet. Om inte skolan erbjuder vägledning in i litteraturhistorien så blir det ett privilegium förbehållet dem som får detta med sig hemifrån eller vilkas föräldrar medvetet valt en skola där detta är ett inslag.

När läsandets status fortsätter att sjunka finns det en oro för att vi hamnar i ett läge där vi i allt högre utsträckning saknar gemensamma referenspunkter och därmed får svårare att förstå varandra. Ett sådant samhälle riskerar på sikt att dras isär. Det behövs läsfrämjande insatser och vi föreslår därför införande av en så kallad klassikerlista, en lista med litterära verk från hela världen – romaner, noveller, essäer, sagor, dikter men också filmer och musik – som alla elever bör ta del av under sin skolgång. En lista bör gälla för grundskolan. För gymnasieskolan bör listans omfattning vara olika beroende på program, men med en gemensam bas. Det är inte politiker som ska bestämma vilka verk som ska ingå. Urvalet bör göras utifrån verkets litterära och språkliga kvaliteter samt dess kulturhistoriska betydelse. Urvalsprocessen bör vara öppen där Skolverket har huvudansvaret men där de litteraturhistoriska och idéhistoriska institutionerna vid våra universitet spelar en stor roll. Önskvärt är också att Svenska Akademien är involverad.

3 Folkhögskola

Folkhögskolans unika roll ligger framförallt i dess pedagogik, dess demokratiska roll och dess kunskapssyn. Kristdemokraterna anser att folkbildningen fyller en mycket viktig funktion i samhället. Folkhögskolorna ska själva bestämma över sin verksamhet och det finns stort utrymme att anpassa studierna efter olika målgrupper. Därför fortsätter vi att bevaka folkhögskolornas intressen och verkar för att de ekonomiska förutsättningarna för folkhögskolornas verksamhet ska vara goda.

Folkhögskolorna bedriver idag en bred verksamhet där eleverna kan läsa allt från estetiska kurser till kurser inom både språk och kommunikation. Att kunna mötas inom ramen för folkhögskolan där det erbjuds en mycket stor bredd av kurser på ett antal olika nivåer fyller en mycket viktig funktion i dagens samhälle. Möjligheten för respektive folkhögskola att erbjuda en flora av kurser är större än inom gymnasiet och högskola och universitet eftersom det inte finns en centralt fastställd kursplan. Detta medför att folkhögskolorna är mer fria i sitt val av kursupplägg och innehåll.

Vikten av att kunna välja den utbildningsform som passar individens egna behov kan inte nog understrykas. För Kristdemokraterna är folkhögskolans verksamhet viktig som ett komplement till skolsystemet.

De studiemotiverande kurserna i folkhögskolans regi är mycket framgångsrika och innebär en ny chans för elever som tidigare inte nått målen med sina studier i det ordinarie utbildningssystemet. Folkhögskolorna har med sin stora frihet en unik möjlighet och förmåga att möta elevernas behov. Detta blir allt mer viktigt i en tid då studieresultaten sjunker och elever måste få en andra chans att tillgodogöra sig kunskaper.

När en student väljer att studera utanför sin egen region har den region studenten är skriven i betalat för eleven till den folkhögskola där eleven studerar. Detta kallas för mobilitetsstöd. Eftersom folkhögskolor ofta är små är det ett betydelsefullt tillskott för att kunna få verksamheten att gå runt. En debatt bröt ut efter att vissa regioner gått ifrån

praxisen med mobilitetsstöd 2020. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har tillsatt en arbetsgrupp med regionpolitiker för att hitta en ny gemensam mellanregional lösning för att hantera utomlänslever. Utan ett mobilitetsstöd riskerar vissa folkhögskolor att drabbas särskilt hårt, exempelvis rörelsefolkohögskolor, såsom de kristna folkohögskolorna respektive arbetarrörelsens folkohögskolor, liksom de som särskilt riktar sig till personer med en viss funktionsnedsättning. För att undvika denna sårbarhet för nämnda folkohögskolor vill Kristdemokraterna utreda möjligheten att överföra hela finansieringsansvaret för folkohögskolor till staten via Folkbildningsrådet.

Kristdemokraterna stöttar den satsning på folkbildning som omfattar såväl folkohögskolor som studieförbund som regeringen gör för 2022. Regeringen ger dessutom ett stöd för fler platser på folkohögskolan för 2022 vilket vi välkomnar.

4 Studieförbund

Folkbildning syftar till att på ett demokratiskt och jämlikt sätt få medborgarna att ta till sig ny kunskap och nya värderingar. Folkbildningen ska vara fri från statlig styrning och frivillig för deltagarna. Riksdagen har beslutat om syftet med statens stöd till folkbildningen: att stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin, bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen, bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället samt bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Studieförbunden har en unik roll i integrationsarbetet. Många invandrarföreningar har upptäckt studiecirkeln som ett viktigt verktyg i sin verksamhet.

Det är oroande när kommuner inte anser sig ha råd att prioritera folkbildningen. Det finns exempel på kommuner som helt upphört att ge anslag till studiecirkelverksamhet medan andra kommuner visserligen anslår pengar men har avskaffat långsiktiga, förutsägbara bidragssystem till folkbildningen för att istället stödja kortsiktiga enskilda insatser som studieförbunden gör och som ibland inte ens behöver vara folkbildning. Det är viktigt att slå vakt om det kommunala självstyret och att det är upp till varje kommun att bestämma nivån på folkbildningsanslaget. Samtidigt är kulturpolitiken och folkbildningen pusselbitar i det kommunala och regionala utvecklingsansvaret och i dess utvecklingsstrategi.

Folkbildningsrådet är en ideell förening med vissa myndighetsuppdrag givna av riksdagen och regeringen. Rådet styrs av sina egna stadgar och sina medlemmar. Medlemmarna är Studieförbunden i samverkan, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Rörelsefolkohögskolornas intresseorganisation (RIO). Folkbildningsrådet fattar beslut om medelstillelningen till folkbildningsaktörerna och genomför även granskningar och uppföljningar av att medlen använts korrekt.

Det har framkommit att studieförbund blivit utsatta för bidragsfusk, där samma deltagare förekommit i studiecirkeln i flera studieförbund samtidigt. I Järva har åtta av tio studieförbund som är verksamma blivit utsatta för bedräglig verksamhet. Med anledning av detta har frågan tagits upp i riksdagen under våren 2021.

Flera åtgärder har vidtagits från Folkbildningsrådet för att stärka kontrollen och stoppa fusk och bedrägerier. Studieförbunden i samverkan har presenterat en åtgärdslista med anledning av fel och fusk inom studieförbunden. Riksrevisionen har beslutat

att inleda en granskning av kontrollen och uppföljningen av statens stöd till studieförbunden. Detta är bra och skarpa åtgärder.

Kristdemokraterna anser att Folkbildningsrådet behöver fortsätta sin översyn av rutiner och granskning med anledning av de besvärande omständigheter som uppdragats. Det ligger i medlemmarnas intresse att återskapa förtroendet för den medelstillsdelning som staten bemyndigat Folkbildningsrådet att ansvara för. Det pågår en översyn inom Folkbildningsrådet och vi anser att den processen ska fortsätta. Olika delar av statsbidraget till folkbildningen har tidigare granskats av Riksrevisionen. Med anledning av händelserna i Järva har Riksrevisionen också som sagt beslutat att inleda en granskning av kontrollen och uppföljningen av statens stöd till studieförbunden. Detta anser Kristdemokraterna är viktigt.

Det har diskuterats om en ny aktör skulle vara en bättre förmedlare av de statliga bidragen. Kristdemokraterna har i riksdagen prövat denna fråga och den kan åter bli aktuell om inte den interna kontrollen inom Folkbildningsrådet förbättras.

4.1 Svenska för föräldralediga

Regeringens satsning ”Svenska från dag ett” som ges av ett antal folkhögskolor sedan 2016 är en särskild satsning för att nyanlända ska lära sig svenska tidigt. Kristdemokraterna vill även att integration påbörjas dag ett. Vi vill införa ett asylprogram med obligatorisk svenskundervisning, samhällsorientering och arbete vid det egna asylboendet. Detta omnämns mer i våra andra kristdemokratiska motioner.

Kristdemokraterna anser att avsikten med regeringens satsning är positiv men vill istället att medel går till vår egen satsning på svenska för föräldralediga. Vi drar därför ner regeringens satsning i anslag 14:1 Bidrag till folkbildningen, och satsar återstående medel på vår egen satsning i utgiftsområde 1.

Nyanlända kvinnor möts inte av samma förväntningar och krav på att arbeta som män. Detta konstateras också i den statliga utredningen om nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden, den så kallade AKKA-utredningen, där man funnit att nyanlända kvinnor – oavsett om de är flyktingar eller anhöriginvandrare – erbjuds mindre omfattande och mindre relevanta arbetsmarknadsinsatser än nyanlända män. I flera studier lyfts olika strukturella aspekter fram, exempelvis vilka typer av insatser som Arbetsförmedlingen erbjuder kvinnorna, myndighetens bemötande, tillgång till barnomsorg, föräldraförsäkringens utformning och diskriminering bland arbetsgivare. Isolering är inte svaret på att få fler utrikesfödda kvinnor i arbete. Aktiviteter för att förbereda föräldralediga kvinnor på arbete, genom språkstudier och samhällsorientering, är ett mycket bättre svar. Utformningen av dessa aktiviteter måste dock särskilt rikta in sig på kvinnorna och deras förutsättningar, eftersom gruppen visar sig vara särskilt svår att nå. Utbildningen bör vara obligatorisk och även särskilt möjliggöra en utbildning som kan leda till jobb, exempelvis via yrkesutbildningar. Genom att få fler kvinnor i utbildning och arbete kan risken för isolering och hedersförtryck minska. Kristdemokraterna föreslår att Sverige i likhet med Norge och Danmark bör arbeta betydligt mer aktivt under kvinnors föräldraledighet för att undvika isolering och förbereda kvinnorna på arbetslivet genom språkstudier, arbetsplatsbesök och mentorskapsprogram. Det är viktigt att dessa utbildningsinsatser innehåller rådgivning om hur familjeansvar kan kombineras med arbete i den svenska kontexten. Uppsökandeverksamheten för att få kvinnor som inte är föräldralediga ut i aktivitet måste också

stärkas. Här är mentorskapsprogram, med utlandsfödda kvinnor som redan gjort resan och kan agera förebilder, centrala.

5 Bibliotek och läsning

Bibliotekens roll som kulturförmedlare kan inte nog betonas. Allt sedan läskonsten blev allmän egendom i vårt land har biblioteken varit en källa för vidgat vetande och kulturella värden.

Vi vet hur viktigt det är inte minst för de unga att tidigt få stimulans till läsande för att utveckla sitt språk. För att möjliggöra att elever får ta del av alla kulturella skatter måste vi också tillgängliggöra litteraturen för bredare grupper. Många av dagens bibliotek har utvecklats till populära mediecenter där man förutom att låna och läsa både pappersböcker och e-böcker läser tidningar och tidskrifter, tar del av utställningar, lyssnar på föreläsningar och går på poesiافتن och andra kulturarrangemang. Det bredade utbudet är utmärkt, men det är viktigt att boken är i centrum. På så sätt kan de olika verksamheterna stärka varandra och biblioteket blir en ännu mer naturlig mötesplats för alla åldrar och språkgrupper. Biblioteken bör också erbjuda service till äldre, personer med funktionsnedsättning och andra som av olika skäl inte har möjlighet att ta sig till biblioteket, till exempel genom ett ”Boken kommer”-system, där bibliotekspersonal åker hem till vederbörande med böcker. Många kommuner har i denna anda stärkt sin service under covid-19-pandemin under 2020 och 2021, trots att man även fått anpassa sin verksamhet på grund av restriktionerna. Det är angeläget att ta vara på goda exempel ifrån hela landet och implementera framgångsrika och uppskattade insatser i den ordinarie verksamheten.

För att underlätta förutsättningarna för läsning är biblioteken en ytterst viktig aktör. Biblioteken får inte bli en kommunal budgetregulator utan måste få leva vidare, oavsett kommunens storlek. För att kunna möta behovet av tillgänglig litteratur kan det ibland bli nödvändigt att ta till okonventionella lösningar för att kunna finansiera bibliotek med generösa öppettider. Kristdemokraterna välkomnar att regeringen bidrar till regional kulturverksamhet, vilket innefattar kultursamverkansmodellen. För 2021 accepterade vi 200 miljoner kronor av regeringens satsning för att mildra effekterna av pandemin. I kultursamverkansmodellen fördelas bland annat medel till bibliotek och läs- och litteraturfrämjande. Vi välkomnar även den förstärkning som regeringen gör av regional kulturverksamhet åren 2022–2024 under anslag 1:6.

Kristdemokraterna förlänger också den satsning som Kristdemokraterna och Moderaterna gjorde på bibliotek i utanförskapsområden i vår gemensamma budgetreservation inför år 2019 med 25 miljoner kronor per år 2022–2024 på anslag 3:1. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att bibliotek finns tillgängliga för människor i olika sociala kontexter för att främja inte minst läsförståelse, och därför vill vi även fortsatt satsa på bibliotek i utanförskapsområden.

5.1 Barns och ungas läsning

Kristdemokraterna menar att en bred satsning på läsning och kunskapsinhämtning görs genom att betona skolans bildningsuppdrag och att rikta insatser för ökad läsförståelse

och läsinläring där de kommer alla barn till del. Vi satsar även på att utbilda fler speciallärare, något som kan hjälpa de barn som har svårt för läsningen.

Det är viktigt med läsfrämjande insatser för att få fler barn och unga att läsa böcker. Vi såg därför positivt på regeringens satsning om att ett läsråd inrättas som ett särskilt organ inom Statens kulturråd, med uppdraget att samla och samordna aktörer och insatser kring barns och ungas läsning. Vi ser det också som viktigt att öka samverkan mellan folkbiblioteken, barnhälsovården och förskolan i syfte att stärka små barns språkutveckling. Det bör göras fortsatta satsningar på förskolan för att stärka barns språkutveckling. Här vill vi emellertid understryka vikten av läsningsfrämjande insatser i förskolan och för barn i unga åldrar. Förskolan kan enligt Skolverket påverka barns förhållningssätt till text och intresse för språkets uttrycksmöjligheter, genom ett medvetet och planerat arbete⁵. Skolverket har även visat att högläsning kan ha flera goda effekter på språkutvecklingen och utvecklar barns fantasi och föreställningsförmåga, talspråk och ordförråd, berättande och förmåga att uttrycka tankar, intresse för bild och text och förmåga att förstå sin omvärld⁶. Därför finns högläsning också med i läroplanen för förskolan och är enligt Kristdemokraterna viktigt att prioritera som en del i förskoleverksamheten.

Dessutom är skolbiblioteken av stor vikt för elevers bildning och lästräning. Kristdemokraterna menar att en bred satsning på läsning och kunskapsinhämtning görs genom att betona skolans bildningsuppdrag och att rikta insatser för ökad läsförståelse och läsinläring dit där de kommer alla barn till del.

6 Kulturarvsfrågor

Kunskapen om sitt eget kulturarv, det materiella liksom det immateriella, vilket innefattar gemensamma värderingar, dialekter, traditioner och folkminnen, skänker människor trygghet i sin identitet. Det är nödvändigt för att vi ska kunna möta och känna respekt för andras kulturer och traditioner och är en stark friskfaktor genom att stärka känslan av sammanhang.

Människor intresserar sig allt mer och söker aktivt efter sätt att ta reda på sina rötter och sitt kulturarv. Det märks bl.a. i tv-program där människor får hjälp med att ta reda på och förstå historien om sina klenoder. På sociala medier ser vi att grupper startas där människor samlas kring en gemensam uppväxtort, där människor utbyter gamla bilder från sin hemmiljö och engagerat diskuterar olika händelser och minnen. Kulturarvet kan bidra till ökad tillväxt och fler jobb. Inom hela kulturarvssektorn arbetar idag 300 000 personer i EU och 7,8 miljoner arbetstillfällen har skapats indirekt⁷. Kulturarvet handlar inte bara om dåtid och nutid utan också om den framtid som vi skapar tillsammans och vilka värden som ska forma vår gemensamma framtid.

Ett viktigt område inom kulturarvssektorn är det flytande kulturarvet. Ett exempel är fisketraditionen på västkusten liksom skeppstraditionen med en anrik historia flera hundra år tillbaks i tiden. Ansvaret för det flytande kulturarvet bör utredas.

⁵ Katarina Kärnebro, 2018, *Viktigt att skapa stimulerande läsmiljöer i förskolan*, Skolverket.

⁶ Ann S. Pihlgren, 2019, *Språk-, läs- och skrivutveckling – Förskola, Modul: Lära och berätta, Del 1: Högläsning*, Skolverket.

⁷ ”Europeiska kulturarvsåret 2018: därför är det viktigt”:

<http://www.europarl.europa.eu/news/sv/headlines/eu-affairs/20180109STO91388/europeiska-kulturarvsaret-2018-darfor-ar-det-viktigt>.

En annan viktig fråga inom kulturarvsområdet är den om samers rätt till samiska kvarlevor i museisamlingarna. Det finns två vägledningar som utarbetats för att underlätta återlämnande av kvarlevorna. Dels God samlingsförvaltning – Stöd för museer i återlämningsärenden, dels vägledningen Stöd i hantering av mänskliga kvarlevor i museisamlingar. I lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk fastslås att de nationella minoriteterna ska ges möjlighet till inflytande och samråd i frågor som rör dem. Det finns även etiska regler (International Council of Museums) för hantering av återlämnandeärenden där vikten av att återlämnandet sker på ett opartiskt sätt och baseras på vetenskapliga, professionella och humanitära principer liksom på relevant lokal, nationell och internationell lagstiftning betonas. Trots de vägledningar och etiska regler som utarbetats har inte en samsyn nåtts, vilket förstärks av regeringens saktfärdighet i frågan. Man har inte tillräckligt tagit fasta på det yttrande från 2020 från Samiska rådet i Svenska kyrkan, Svenska kyrkan och Sveriges kristna råd till FN:s råd för mänskliga rättigheter om vikten av att svenska staten utformar ett sammanhållet regelverk och en nationell finansiering av repatriering av samiska kvarlevor. Det är viktigt att denna fråga inte dras i långbänk, utan att samiska kvarlevor återlämnas och det blir en lösning i frågan.

Vidare välkomnar vi regeringens satsning på arbete med immateriellt kulturarv på 1,5 miljoner kronor per år i anslag 3:3 Institutet för språk och folkminnen.

7 Regional kulturpolitik

Staten har ett övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitiken. I kultursamverkansmodellen som alliansregeringen införde flyttas dock tyngdpunkten för beslutsfattandet från staten ut till landets regioner. Det är i enlighet med subsidiaritetsprincipen, som är en viktig grundbult i kristdemokratien.

Tidigare har staten avgjort vilka regionala kulturinstitutioner som blivit berättigade till statligt stöd. Förändringen av den regionala kulturpolitiken förutsätter ett närmare samarbete mellan de olika myndigheter och organisationer som har ekonomiska och/eller starka intressen i kultursamverkansmodellen. Regioner som ingår i modellen beslutar nu, i samverkan med länets kommuner, det civila samhället och kulturlivet, hur det statliga bidraget ska fördelas till regional kulturverksamhet. Detta har visat god potential, men som alla nya initiativ behöver modellen utvecklas. Vi vill utveckla kultursamverkansmodellen genom att öka samverkande insatser från staten till regionerna och undvika att statliga kulturinsatser görs vid sidan av som underminerar kultursamverkansmodellens viktiga funktion. Förhoppningsvis ansluter sig även Stockholms län, som sista region, vilket skulle göra att besluten gällande berörda verksamheter skulle kunna tas närmare utförarna. Även kulturen utanför innerstaden skulle få större chanser att visa upp sig.

Kristdemokraterna är generellt positiva till regeringens bidrag till regional kulturverksamhet och kultursamverkansmodellen under anslag 1:6. Vi välkomnar som sagt satsningen som regeringen gör med 200 miljoner 2022 och 100 miljoner per år 2023 och 2024.

8 Det civila samhället

Det är i det civila samhället som grunden läggs för demokrati, medmänsklighet och ett fungerande samhälle. Kristdemokraternas politik strävar därför efter att stärka det civila samhället och därmed de mellanmänskliga kontakterna.

Civilsamhällets gemenskaper – hjälporganisationer, föreningar, kyrkor, trossamfund, idrottsklubbar och sociala företag – utgör en oerhört viktig del av vårt samhälle. Runt om i Sverige gör människor frivilliga insatser som betyder mycket för vår gemensamma välfärd. 53 procent av svenskarna utför ideellt arbete, i genomsnitt 15 timmar i månaden. Under pandemin har volontärarbete betytt och betyder skillnaden i ett hårt eller varmt samhälle. För oss kristdemokrater är civilsamhället en av samhällets grundbultar.

Samtidigt har civilsamhället i Sverige drabbats hårt ekonomiskt under pandemin. Verksamheterna har inte kunnat fungera normalt och behovet av att ställa om har varit stort. Ändå har man fortsatt att kämpa med minskande resurser och stora utmaningar. Kristdemokraterna och Vänsterpartiet lade redan våren 2020 ett gemensamt förslag till krispaket för civilsamhället. Tyvärr avvisades det då av övriga i finansutskottet, men våren 2021 ställde sig ett enigt utskott bakom initiativet att begära av regeringen att återkomma med ett bättre stöd till det breda civilsamhället i Sverige, till föreningarna, de ideella organisationerna, hjälpverksamheterna, kyrkorna, trossamfunden och de sociala stiftelserna – de som är med och bär samhället. Kristdemokraterna är den politiska röst som tydligast har agerat för ett starkt civilsamhälle och vi vill ge bra förutsättningar för civilsamhället att arbeta. För 2021 omfördelade Kristdemokraterna en del av regeringens kulturmiljard till det civila samhället, och för 2022 gör vi på liknande sätt till prioritet att de civila aktörerna får ett ökat stöd på anslag 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler, 13:3 Stöd till friluftorganisationer, 13:5 Insatser för den ideella sektorn, 9:2 Stöd till trossamfund och 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet.

Civilsamhället förändras i takt med att Sverige och världen i stort förändras. I det civila samhället har relationen mellan organisationerna och deras medlemmar kraftigt förändrats, antingen genom fallande medlemstal hos vissa organisationer, exempelvis delar av folkrörelserna, eller genom att banden mellan medlemmar och organisation försvagas. Vi ser en ökad professionalisering inom civilsamhället, där experter ofta blir mer drivande än de ideella krafterna. I välfärden kan man också se klara förändringar. På tidigt 1970-tal förknippades välfärd med offentliga monopol utan valfrihet. Då var ökad statlighet svaret på allt, samtidigt som förtroendet för medborgarnas förmåga att själva fatta beslut rörande sin vardag var mindre. Detta har stadigt förändrats. Redan 1990, när Maktutredningen avslutade sitt arbete, lød de sista orden: ”... hur man kan förena önskan om social trygghet på grundval av gemensamma ordningar med önskan om individuell valfrihet. Ytterst är detta en fråga om hur man kan kombinera fria personliga val med solidarisk gemenskap.”

Offentlig finansiering av tjänster som produceras av andra aktörer är inget hot mot välfärdsstaten utan en grundläggande del i ett fungerande samhälle. Den ideella sektorn är en resurs för att utveckla välfärden – inte en budgetregulator. Det kan tyckas motsägelsefullt med en politik för ett område som vi i så hög utsträckning som möjligt vill hålla politiken borta ifrån. Vi vill därför vara tydliga med vår utgångspunkt: Staten är aldrig neutral i relation till det civila samhället. Staten sätter gränser, skyddar, struktu-

rerar, stimulerar – eller kväver. Allt utifrån vilken lagstiftning och vilka drivkrafter som finns eller saknas.

Ett livskraftigt och dynamiskt civilsamhälle ökar möjligheterna till en stark och dynamisk demokrati. Därför vill vi:

- Stärka de naturliga gemenskaper där vi växer som människor. Därmed stärks också vi – som individer och som samhälle.
- Öka sammanhållningen inom och mellan olika befolkningsgrupper i takt med att det sociala kapitalet byggs upp.
- Främja mångfalden. Detta kan bara ske genom att värna civilsamhällets oberoende på finansieringsfronten.

Samhället är större än staten. Mot bakgrund av vår människosyn kan man också säga att välfärdssamhället är större än välfärdsstaten. Vi tror att ett samhälle byggt på de principer vi anför har förutsättningar att bli ett mer välmående samhälle.

Det finns en risk för att civilsamhället begränsas till att vara en välfärdsutförare eller verkställare av statliga dekret. Om staten i allt högre utsträckning dikterar villkoren för civilsamhällets verksamheter och samtidigt svarar för en allt större del av dess finansiering, riskeras civilsamhällets självständiga röst och unika bidrag. Utvecklingen har redan i viss utsträckning gått i den riktningen. Detsamma gäller också med marknadsanpassning, där civilsamhällets organisationer bitvis agerar enligt kommersiella principer.

En vital del i det civila samhällets fortlevnad, och i att säkerställa dess oberoende i så pass stor utsträckning som möjligt, är gåvor från privata individer och företag. Den skattereduktion för gåvor, ofta kallat gåvoskatteavdraget, som infördes under Kristdemokraternas tid i regeringen har genererat många miljoner kronor till de organisationer som är godkända mottagare. I det nödvändiga politiska samtalet om hur vi kan få ihop vårt samhälle och undvika parallellsamhällen och utanförskap, är det tyvärr lätt att endast slagfärdiga åtgärder får genomslag. Den verkliga motorn – det civila samhället – har därför inte fått det utrymme som vi kristdemokrater menar att den borde ha. Det är i familjen, det civila samhällets kärna, och i de frivilliga sammanslutningarna (t.ex. idrottsföreningen, församlingen, grannsamverkan och kooperativ) som de dygder och de värderingar förvärfvas som behövs för ett fungerande samhälle. Det är här som möten uppstår, kunskap överförs och det främmande blir bekant. För att värna det ideella engagemanget måste staten uppmuntra all form av stöd.

Avdragsrätten var en konkret och tydlig åtgärd som dessutom direkt kom många människor till del. Kristdemokraterna gläder sig åt att avdraget har återinförts genom Kristdemokraternas och Moderaternas gemensamma budget för två år sedan. Kristdemokraterna vill nu tillsätta en utredning som syftar till att gåvor till fler typer av organisationer ska berättiga till gåvoskatteavdrag, att den undre beloppsgränsen för varje enskild gåva ska sänkas samt att administrationen ska förenklas för de berörda organisationerna. Kristdemokraterna menar också att taket ska höjas. Maxbeloppet som utgör underlag för avdrag är i dag 6 000 kronor per år, och med 25 procents avdrag blir det skatteavdraget 1 500 kronor. Vi vill höja avdraget till 3 000 kronor. Kristdemokraterna satsar 39 miljoner kronor totalt 2022–2024, vilket utvecklas i Kristdemokraternas motion Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.

Idrottsrörelsen har förmånliga skatteregler för sina föreningar vilket innebär att föreningen inte behöver betala arbetsgivaravgifter för idrottsutövare, tränare eller tävlingsfunktionärer om ersättningen understiger ett halvt prisbasbelopp. Med detta

undantag har idrottsrörelsen en förmån som betyder mycket gott för verksamheten. Övriga ideella organisationer borde inkluderas i samma regelverk för att stödja deras viktiga arbete som gagnar inte minst ungdomar. Kristdemokraterna satsar 95 miljoner kronor på att utöka denna skattenedsättning.

9 Trossamfund

Enligt Myndigheten för stöd till trossamfund var det 2019 drygt 901 350 personer som var medlemmar i de statsbidragsberättigade trossamfunden. Till det kommer Svenska kyrkans 5,7 miljoner medlemmar.

Sedan lång tid tillbaka ges ett offentligt stöd till trossamfunden. De är en viktig del av det civila samhället. Under pandemin har trosgemenskapernas viktiga roll synliggjorts, när de inte ställt in sin verksamhet utan i hög grad ställt om i och med restriktionerna, bistått med hemleverans av mat, upplåtit lokaler för vaccinering och många kyrkor har engagerat barn och unga i digitala träffar.

Vi har våren 2021 kritiserat regeringens beslut om restriktioner för allmänna sammankomster och att kyrkor reglerats hårdare än till exempel varuhus, gym och museer. Vi ansåg att det vore en självklarhet med olika maxantal för en stor katedral och ett litet kapell. När restriktioner tas bort hösten 2021 är det viktigt att regeringen, inför framtida beslut om restriktioner, respekterar de grundlagsskyddade fri- och rättigheterna att utöva sin religion, och endast i yttersta undantagsfall begränsar rättigheten.

Trossamfunden utgör ett unikt bidrag i integrationsprocessen och gör ofta stora samhällsinsatser till exempel genom stöd till utsatta grupper och barn- och ungdomsverksamhet. De fyller också en viktig funktion för att möta andlig och existentiell ohälsa, inte minst inom sjukvården, där många trossamfund finns närvarande för människor i svåra stunder.

Religionen spelar en viktig roll för många, inte minst många nya svenskar. Här har trossamfunden en viktig roll att spela genom att i sin verksamhet bidra till större förståelse, kunskap och respekt för olika trosuppfattningar i vårt land. Därför är det viktigt att staten stödjer deras arbete.

Regeringen gjorde en tillfällig satsning för att hjälpa samfunden i arbetet under covid-19-pandemin. Kristdemokraterna ville dock se ett rejält tillskott för dessa välgörare och tillförde därför 110 miljoner kronor år 2021, varav 10 miljoner skulle gå till att förstärka skyddet av religiösa byggnader som till exempel synagogor, moskéer och kyrkor. För 2022 välkomnar vi regeringens satsning på trossamfund. Regeringen avsätter också 19 miljoner kronor per år 2022–2024 i förstärkning för säkerhetshöjande åtgärder, anslag 6:1, utgiftsområde 1, en satsning vi välkomnar. Utöver detta vill vi tillföra ett extra stöd till trossamfunden om dels 50 miljoner kronor 2022, som en omfördelning från regeringens kultursatsning för 2022, dels 5 miljoner kronor per år som en stöttning efter pandemin. Det kan till exempel handla om att skapa mötesplatser för ensamma, generationsmöten och återstart av språkkaféer. Men det är upp till trossamfunden att besluta om vad pengarna ska gå till.

De statsbidrag som går till det civila samhället får enligt lag inte gå till organisationer som är våldsbejakande eller antidemokratiska. Det civila samhället ska stödjas så att deras verksamhet inte hindras, men det är viktigt att säkra att statliga bidrag inte hamnar i orätta händer.

Stödet till trossamfunden ska bidra till att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktigt inriktad verksamhet. Vi vill att kyrkor och andra religiösa samfund ska kunna fortsätta att utvidga sin verksamhet, inte minst det sociala arbete som många av dem utför.

Trossamfunden utför en rad viktiga samhällsfunktioner i vårt land som social verksamhet, hjälp i kriser m.m. Många samfund bedriver ett ytterst viktigt arbete för behövande både i Sverige och utomlands. Detta arbete måste erkännas och uppmuntras från statligt håll. Samfunden spelar också en central roll i det samhällsinkluderande arbetet genom den vardagliga verksamheten där människor regelbundet samlas inom samfunden och skapar nya kontakter och gemenskaper. Detta har inte bara ett värde för individens gemenskap utan också för integrationen där människor med ursprung i olika länder kan knyta nya band.

10 Demokrativillkor för bidrag till det civila samhället

Det finns olika demokrativillkor för att få ta del av statliga såväl som kommunala och regionala bidrag och stöd, men dessa har kritiserats för att de skiljer sig åt och är svåra att tillämpa. Därför ska regeringen ta fram nya och förtydligade villkor gällande den statliga bidragsdelen, för civilsamhället inklusive trossamfund.

Kristdemokraterna har 2015 och 2017 varit med och träffat två blocköverskridande överenskommelser med regeringen avseende åtgärder mot terrorism. Båda gångerna har vi drivit igenom ett krav på att inga offentliga bidrag ska gå till extremistiska organisationer, genom att ett demokratikrav införs för att få bidrag. Vi var tvungna att återupprepa vårt krav 2017 eftersom inget hade hänt hos regeringen. Efter överenskommelsen 2017 tog det nästan ett år innan regeringen tillsatte utredningen dir. 2018:19 Demokrativillkoren i statlig bidragsgivning. Den avlämnades i juni 2019 som SOU 2019:35 Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället och remissvar inkom hösten 2019. Utredningen ger förslag på ett förtydligt och enhetligt demokrativillkor till den statliga bidragsgivningen. Många av remissinstanserna välkomnar ett tydligare demokrativillkor med kriterier för en rättssäker, tydlig och enhetlig prövning om bidrag från allmänna medel. Detta är också något som Kristdemokraterna efterfrågar.

Flera remissinstanser kritiserar likväl förslaget. IOGT-NTO menar att ett skärpt demokrativillkor endast för det civila samhället är att särbehandla sektorn och att det borde ställas lika höga krav på alla som mottar statliga medel. Frälsningsarmén menar att förslagen ger uttryck för ett samhälle med lägre grad av tillit och samverkan mellan stat och civilsamhälle. Giva Sverige, branschorganisationen för ideella verksamheter som arbetar med insamling av gåvor, är kritisk till den långtgående kontroll som föreslås i utredningen och vill värna det självständiga och fria civilsamhället. Både Giva Sverige och Sveriges Kristna Råd ser en fara i att en organisation kan hållas ansvarig för enskilda föreläsares uttalanden då detta dels kan begränsa samtal och kunskapsutbyten, dels är en oproportionerlig konsekvens av att en riksorganisation exkluderas från statsbidrag på grund av agerandet av en enskild företrädare i t.ex. en lokalavdelning.

Sveriges Kristna Råd understryker vikten av att religions- och övertygelsefrihet, i enlighet med Europakonventionen, tydligt beaktas i bedömningarna av bidragsansökningarna. Dessa invändningar bör begrundas i arbetet med utformningen och tillämpningen av en skärpning av demokrativillkor. Det är av yttersta vikt att inte de statliga

stöden går till organisationer som gynnar terrorism eller kriminalitet, och samtidigt är det viktigt att värna civilsamhällets möjligheter att verka.

11 Stöd till idrotten

Idrottsrörelsen i Sverige spelar en mycket stor roll både för enskilda individer och för samhället i stort. Idrottsrörelsen erbjuder en gemenskap och en plattform för människor att utvecklas. Svensk idrott har drygt 3,3 miljoner medlemmar och 650 000 ideella ledare som dagligen kämpar för att barn och unga ska kunna utvecklas.

Utöver att erbjuda goda möjligheter till utveckling spelar också idrottsrörelsen en mycket stor roll i att förbättra folkhälsan och ungdomars möjlighet att tillgodogöra sig sin skolgång. Forskning pekar mot en positiv korrelation mellan fysisk aktivitet och inläring. Därför finns det många goda aspekter med en välfungerande idrottsrörelse.

Idrotten ska vara inkluderande, tillvarata möjligheter och undanröja hinder, så att man på alla plan och nivåer kan ta tillvara olika kompetenser, erfarenheter och talanger. Det övergripande målet om allas lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett bakgrund har satts av riksdag och regering och det är också något som Riksidrottsförbundet arbetar med. Där är arbetet med inkludering ständigt pågående.

Kristdemokraterna vill se en bred översyn av det offentliga stöd till och främjande av hälsorelaterad aktivitet och friskvård. En sådan översyn bör särskilt uppmärksamma äldres, barns och funktionshindrades möjligheter till rörelse och motion. En annan fråga som särskilt bör belysas är subventionerade friskvårdsförmåner och andra avdrag, då dagens subventionerade friskvårdsförmåner exempelvis exkluderar vissa aktivitetsformer och sådan motion och friskvård som sker i samband med pendling. Kristdemokraterna välkomnar att regeringen avsatt 400 miljoner för 2022 för uppstart och för ökat deltagande i idrott främst för barn och unga samt för personer med funktionsnedsättning i anslag 13:1 Stöd till idrotten.

11.1 Vikten av fysisk aktivitet för personer med funktionsnedsättning

Kristdemokraterna menar att arbetet med inkludering inom idrottsrörelsen inte nog kan betonas. Alla har rätt till motion och den gemenskap som ett deltagande i idrottsrörelsen ger. Det är självklart viktigt att även personer med funktionsnedsättning får möjlighet till detta, särskilt som forskning visar att personer med funktionsnedsättning rör på sig mindre än resten av befolkningen. Det är viktigt med insatser som möjliggör fysisk aktivitet för personer med funktionsnedsättning. Det är en investering inte bara för den enskildes fysiska och psykiska hälsa och välmående utan för samhället i stort då de positiva effekterna för individen minskar exempelvis sjukvårds- och rehabiliteringsrelaterade kostnader. Ökad fysisk styrka ger också en större frihet i vardagen. Att främja ökad fysisk aktivitet för personer med funktionsnedsättning är en investering inte bara för den enskildes fysiska och psykiska hälsa och välmående utan också för samhället i stort då de positiva effekterna för individen minskar exempelvis sjukvårds- och rehabiliteringsrelaterade kostnader.⁸

⁸ Värt mer – Samhällsvinsterna av parasport, Parasport Sverige 2021.

Kristdemokraterna vill därför se ökad information och stöttning till föräldrar kring att förstå vikten av fysisk aktivitet redan i tidig ålder oavsett funktionsförmåga, och kring vilka effekter det kan ha på ett barns självständighet och självkänedom. För att bidra till att fler får möjligheter till fysisk aktivitet gör Kristdemokraterna en egen satsning om 10 miljoner per år till stöd för föreningar inom det civila samhället som verkar för ökad gemenskap och fysisk aktivitet för personer med funktionsnedsättning.

11.2 Borttagen reklamskatt för ideella föreningar

Reklamskatt ska betalas av den som offentliggör annonser eller reklam till ett beskattningsvärde som överstiger 60 000 kronor per år. Under 2020 betalade ideella föreningar cirka 106 miljoner kronor i reklamskatt. Kristdemokraterna vill avskaffa reklamskatten för dessa, vilket beräknas minska skatteintäkterna med 100 miljoner kronor per år. Det stärker föreningslivet och skapar större förutsättningar för föreningar att fokusera resurserna på kärnverksamheten som ofta kommer barn, unga och äldre till del. Därmed kan gemenskapen och de mellanmännsliga relationerna i samhället stärkas. Regeringen har föreslagit att reklamskatten tas bort från och med 2022, vilket bedöms minska administrationen för omkring 1 600 idrottsföreningar. Detta är ett initiativ som Kristdemokraterna motionerat om i flera år och således stöttar. Vi är glada att även regeringen nu vill underlätta för ideella föreningar, bl.a. idrottsföreningar med verksamhet för barn och unga.

11.3 Förhindra övergrepp mot barn

I vårt förslag till statsbudget avsätts 20 miljoner kronor per år för en utbildningssatsning för att barn och vuxna i miljöer där barn befinner sig ska kunna lära sig mer om integritetsfrågor och vad man kan göra för att förhindra övergrepp. Pengarna ska kunna användas för kortare kurser inom idrottsföreningar, förskola och lågstadiet. Vuxna ska bli bättre på att upptäcka förövare som ofta söker sig till miljöer där många barn är. För de små barnen ska det inte handla om sex utan om att lära sig rätten till sin egen kropp och att sätta gränser. Det förebygger övergrepp. Vidare kan kommuner koppla redovisning av hur föreningen förebygger övergrepp och kränkningar inom sin verksamhet till villkoren för föreningsbidrag. Information bör också ingå i förskollärautbildning. Detta förslag finns i vår motion som rör utgiftsområde 16.

11.4 Ökad samverkan mellan fritids och idrottsrörelsen

Vi ser ett stort behov av att öka möjligheterna till rörelse och träning i samband med skoldagen. Enligt svenska läkarkårens rekommendationer bör barn och unga röra på sig minst 60 minuter per dag. Men bara 17 procent av pojkarna och 12 procent av flickorna når den nivån, enligt Folkhälsomyndigheten. Det är en sjunkande trend sedan flera år tillbaka; 2017 nådde 44 % av pojkarna och 22 % av flickorna det målet. Ett bra sätt att få till stånd mer rörelse är att använda barnens tid på fritids till fysiska aktiviteter i större utsträckning.

Den öppna fritidsverksamheten är ofta samordnad med skola och fritidshem samt kommunens övriga fritidsverksamheter för barn och ungdom samt kan anordnas i samarbete med föreningslivet. Kristdemokraterna är positiva till samverkan mellan idrotts-

klubbar och fritidshemsverksamheten då det kan leda till att allt fler få chansen att träna och att upptäcka föreningslivet samtidigt som familjepusslet kan underlättas om en del av barnens träning kan ske på fritidstid. Vi avsätter 50 miljoner kronor årligen för att utveckla fritids i denna riktning, tillsammans med idrottsrörelsen.

12 Belysning av den våldsbejakande islamismens brott

Det krig som bedrivits av terrororganisationen Islamiska staten (IS) i Syrien har uppmärksammat oss på hur rekryteringen till IS och andra våldsbejakande extrema rörelser har pågått här i Sverige där unga svenskar befinner sig. I skolans domäner, på ungdomsgårdar och i sociala medier har man lockats med historielösa påståenden och radikala lockrop. Okunskap om ideologier och deras ursprung ger en öppen dörr för dessa våldsbejakande rörelser in till de ungas uppmärksamhet och engagemang.

Därför föreslår Kristdemokraterna att staten ska ge Forum för levande historia i uppdrag att informera om den våldsbejakande islamismens brott utöver tidigare uppdrag. På så sätt kan den kompetens som finns samlad kring att upplysa om antisemitism, national-socialismens illgärningar och kommunistiska regimers brott mot mänskligheten även användas för att belysa den våldsbejakande islamismen. Till detta ändamål avsätter Kristdemokraterna 10 miljoner kronor extra i budgeten per år.

13 Tillgängliggöra kulturen

En av kulturens bärande frågor är kulturens tillgänglighet. Kulturen spelar ingen roll om den är omöjlig för människor att ta del av. Kultur kan inte anses tillgängliggöras endast genom subventionerade entréavgifter för alla på basutställningar vid ett antal statliga museer i Stockholms innerstad.

Vill man verkligen att alla ska få del av kultur behövs helt andra insatser i svenskt kulturliv. I tillgänglighet måste också tillgänglighet för alla vägas in. Bland annat behövs satsningar på förbättrad tillgänglighet i de fysiska lokalerna för personer med funktionsnedsättningar, men även för att skrifter och föremål i större utsträckning ska finnas att ta del av digitalt. Teckenspråkstolkare ska anlitas vid behov och den geografiska tillgängligheten måste säkras.

Vi anser att detta är viktiga steg i att öka tillgängligheten till kulturen. Den rödgröna regeringen menade vid införandet att fri entré på ett fåtal utvalda museer tillgängliggör kulturen. Vi delar inte den uppfattningen. Satsningen på fri entré gäller dessutom enbart för museernas basutbud. När den dåvarande Alliansen styrde hade alla barn och unga fritt inträde till alla utställningar vid de statliga museerna, dvs. även de tillfälliga utställningarna. Det har den socialdemokratiskt ledda regeringen valt att avskaffa. Dessutom finns ca 200 museer till i landet som inte är statliga och som inte berörs av regeringens gratissatsning. Vi menar att det blir en snedvridning av resurserna att dessa inte får del av satsningarna och säger därför nej till fri entré på statliga museer och minskar därmed anslag 8:1, utgiftsområde 17, med 90 miljoner kronor.

Enligt Riksrevisionens rapport Fri entré till statliga museer, RiR 2019:39, har reformen förändrat förutsättningarna för museerna att finansiera sin verksamhet. För några museer har övergången till fri entré inte medfört några egentliga ekonomiska

utmaningar, medan andra har svårare att få ekonomin att gå ihop på grund av ökade kostnader för lokalvård, säkerhet och underhåll av lokaler. Möjligheterna att generera intäkter för att täcka de behov som finns är begränsade och skiljer sig åt mellan de olika museerna. I förlängningen riskerar de ekonomiska utmaningarna att ha en negativ inverkan på museernas möjligheter att upprätthålla en hög kvalitet i genomförandet av sina olika uppdrag⁹.

Regeringen inrättar Sveriges museum för Förintelsen under 2022 i Stockholm och tillför medel för detta. Kristdemokraterna ser detta museum som angeläget och visar att Sverige tar frågan om antisemitism och minnet av Förintelsen på allvar. Det är viktigt att unga generationer lär sig av historien, så att den inte upprepar sig. Över sex miljoner människor föll offer för en av de mest avskyvärda regimerna i världshistorien och den mänskliga ondskans bottenlösa grymhet. Sveriges museum för Förintelsen kommer att påminna oss om det som hände för drygt 75 år sedan och betydelsen av att kämpa för demokratin och människovärdet – en kamp som måste vinnas varje dag och för varje ny generation.

14 Kultur för unga

14.1 Skapande skola

En av Kristdemokraternas prioriterade frågor på kulturområdet är Skapande skola. Den har tagits väl emot av både kulturskaparna, elever och lärare. I korthet går satsningen ut på att professionella kulturskapare och skolan samarbetar för att långsiktigt integrera kulturella uttryck i skolans arbete. Sedan starten 2008 har Skapande skola byggts ut, mycket tack vare förverkligande av förslag från Kristdemokraterna, så att den nu omfattar hela grundskolan och förskoleklassen. Vi bidrog också till det tillkännagivande från kulturutskottet som riktades till regeringen i mars 2018 om att regeringen borde vidareutveckla Skapande skola så att fler barn och unga kommer i kontakt med kultur. De vanligaste projekten involverar konst- och bildskapande, teater, dans, musik, drama och skrivande.

Samtidigt visar en översyn som gjorts av Skapande skola att det finns utvecklingsmöjligheter och fortfarande kvarstår att nå det nationella kulturpolitiska målet om att alla barn ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kristdemokraterna ökar på regeringens satsning på Skapande skola med 10 miljoner kronor per år under anslag 1:3, utgiftsområde 17. Vi menar att detta är en viktig insats för att barn och unga ska få möta kulturen.

Forskningen visar att barn som regelbundet har kontakt med kulturell verksamhet får en större förmåga att känna igen och uttrycka sina känslor. Den förmågan är avgörande för att förstå andra människors känslor och känna empati. På så sätt utvecklas barnets kognitiva kompetens.

Under Kristdemokraternas ledning lyckades den dåvarande alliansregeringen täcka glappet mellan förskola och skola i projektet Skapande skola. Detta gjorde att även förskolebarn kunde ta del av Skapande skola och få ett bättre uttryck för sin kreativitet under förskoleåldern. Projektets nytta för Sveriges skolelever kan inte nog understrykas,

⁹ https://www.riksrevisionen.se/download/18.27a6233716f0842f5fa3aa9e/1576676025592/RiR%202019_39%20Anpassad.pdf.

och många lokala initiativ har gett ringar på vattnet. Kulturen har genom detta initiativ uppvärderats och givits en självklar plats i lektionssalen.

14.2 Fritidskort

Den psykiska ohälsan har ökat kraftigt, vilket påverkar barns och ungas framtidsutsikter. Barn rör sig allt mindre – trots att vi vet mer om hälsokonsekvenserna av stillasittandet: barnets muskler, hjärta, motorik, balans, BMI, sömnkvalitet och koncentrationsförmåga försämras.

Före pandemin utkom en rapport från Folkhälsomyndigheten 2019 som beskrev att det bland de 15-åriga tjejerna bara var ungefär nio procent som rörde sig tillräckligt, och enligt samma rapport följer såväl fysisk som psykisk ohälsa i stillasittandets spår. Pandemins restriktioner och nedstängda fritidsaktiviteter under 2020 och delar av 2021 har inte förbättrat situationen. Folkhälsomyndigheten visar i en kartläggning från 2021 att den fysiska aktiviteten hos gymnasieungdomar och universitets- och högskolestudenter minskade under pandemin. Även upplevd ensamhet och långvarigt sittande verkade öka¹⁰. Med fysisk träning blir barn lugnare, får mindre ångest och oro och blir mer nöjda med sig själva, och skolresultat kan förbättras med mer motion. De som söker till BUP med lindrig psykisk ohälsa bör alltid få frågor om hur mycket de rör sig och hur de sover, åtgärder som många gånger räcker för att må bättre.

Vi ser vidare en utbredd ensamhet bland många barn och unga. Stiftelsen Friends presenterade i sin årsrapport 2020 undersökningar som visar en utbredd ensamhet¹¹. Bland elever i åk 3–6 känner sig en fjärdedel ensamma i skolan och 16 procent av eleverna i åk 6–9. Många barn vittnar i kontakt med organisationer som Bris om att de upplever att deras föräldrar eller vuxna på skolan inte har tid för dem. När det gäller ensamhet finns en koppling till psykisk ohälsa och det är känt från forskning att högstadieungdomar som känner sig ensamma löper väsentligt högre risk att få undekända betyg.

Många barn finns dessutom i en ekonomisk utsatthet som leder till segregation och ohälsa. Det finns klara samband mellan ekonomisk utsatthet och klart sämre hälso-utveckling i allmänhet, men även en tydlig koppling till ökad psykisk ohälsa.

Allt detta har samhällsekonomiska effekter som är betydande – hälsoeffekterna slår rakt in i den primär- och sekundärkommunala ekonomin. Men flera av de här problemen hänger faktiskt samman i en lösning: Det civila samhällets idrottsklubbar och andra föreningar och församlingar som spelar en central roll för att mota dessa problem. Men det civila samhället skulle kunna göra långt mer med rätt förutsättningar. Om fler barn skulle få möjlighet att delta i idrott, lägerverksamhet eller barnkör skulle hälsoeffekterna vara betydande.

Utifrån SCB:s statistik över barns levnadsförhållanden kan konstateras att barn i ekonomiskt utsatta hushåll, barn till ensamstående föräldrar, barn med utlandsfödda föräldrar och barn i arbetarhushåll har en mindre aktiv fritid med lägre deltagande i organiserade fritidsaktiviteter än andra barn. De går därmed miste om integrerande mötesplatser där de träffar andra barn, idrottssammanhang där träning ger både kort-

¹⁰ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/h/har-covid-19-pandemin-och-smittskyddsatgarderna-paverkat-gymnasieungdomars-och-universitets--och-hogskolestudenters-halsa-och-levnadsvanor/?pub=91462>.

¹¹ <https://friends.se/friendsrapporten-2020/>.

siktiga och långsiktiga hälsofördelar och sammanhang med närvarande vuxna som främjar gemenskap och motverkar ensamhet. En förklaring till detta kan vara att barns fritidsaktiviteter är dyra. Kristdemokraterna har tagit intryck av reformer i nordiska grannländer och menar att det nu behövs en bred reform som stimulerar fler till rörelse och föreningsengagemang, med ett särskilt fokus på de barn som finns i ekonomisk utsatthet.

I vårt budgetalternativ avsätter vi 830 miljoner kronor 2022, 860 miljoner kronor 2023 och 880 miljoner kronor 2024 för att införa ett fritidskort till alla barn mellan årskurs 2 och 9, laddat med ett ekonomiskt stöd för deltagaravgifter i ledarledda aktiviteter i det svenska föreningslivet samt kulturskolan. Stödets storlek kommer variera utifrån hushållets ekonomi. De flesta barn kommer få 500 kronor i stöd per år, men för dem som finns i hushåll i ekonomisk utsatthet (där hushållet uppbär bostadsbidrag eller ekonomiskt bistånd) kommer ett betydligt större stöd – 2 400 kronor per år – finnas laddat på kortet. Detta för att alla barn ska få goda möjligheter att delta i idrott eller annan föreningsverksamhet. Det innebär att nästan en miljon barn kommer att få stöd för aktiv och meningsfull fritid, varav det större stödet ges till ca 150 000 barn. Kortet kan, i ett enkelt administrativt system, användas hos de föreningar som är godkända bidragsmottagare av offentliga medel – till en början alla föreningar som får LOK-stöd, alla civilsamhällesorganisationer som får stöd av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor samt alla kommunala kulturskolor med kriteriet att dessa aktiviteter är riktade till rätt åldersgrupp och att aktiviteterna är regelbundna och ledarledda samt främjar ett aktivt deltagande i samhällets gemenskap. Myndigheten bör samtidigt få i uppdrag att utveckla ett system för att fler aktörer ska kunna godkännas och anslutas till kortet. Vi vet från barnrättsorganisationernas vittnesmål att barn i ekonomisk utsatthet alltför tidigt känner stort ansvar för familjens ekonomi, och när fritidsaktiviteterna konkurrerar med övriga behov i hushållskassan så slutar många med sin träning eller annan fritidsaktivitet. Den insikten är avgörande för vårt förslag. Med ett fritidskort uppmuntrar vi barn i ekonomisk utsatthet att delta i föreningslivet som andra, fredat från annat, och vi ger alla barn bättre möjlighet till en aktiv fritid. Vi vill därför tillsätta en utredning för att möjliggöra införandet av ett sådant fritidskort. Det bör ges regeringen tillkänna. Av de 830 miljoner kronorna 2022 ska 780 miljoner kronor gå till bidraget som sådant. Det ligger under anslag 12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken, utgiftsområde 17. 40 miljoner kronor riktas till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), anslag 12:1, utgiftsområde 17, för att ta fram och administrera kortet och 10 miljoner kronor extra går till Försäkringskassan, anslag 2:1 utgiftsområde 10, som ska samordna utskicken av korten med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

14.3 Kulturskolan

Kulturskolorna i Sverige är unika i världen eftersom tanken är att alla ska ha råd att låta sina barn få lära sig spela ett instrument eller utöva annan kulturell verksamhet utan tanke på bakgrund eller ekonomiska förutsättningar. Vi ser det som oerhört värdefullt att värna om denna verksamhet.

Att lära sig behärska ett instrument eller att lära sig dansa stärker ofta elevens självförtroende. I samspelssituationer får eleven dessutom erfarenheter av samarbete, tolerans, förståelse för andra samt att både kunna leda och följa. Det ska vara möjligt för

alla barn som vill att lära sig spela, sjunga, dansa eller något annat av allt som kulturskolorna erbjuder.

Det finns dock många utmaningar när det gäller kulturskolan och att nå alla barn oavsett kön och bakgrund, och därigenom bidra till det nationella kulturpolitiska målet om att alla barn ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Detta har också försvårats under pandemin då kulturskolorna fått ställa om sin verksamhet till att bedrivas på distans. Vi välkomnade att regeringen förstärkte det statliga bidraget till kommuner som bedriver kulturskoleverksamhet för 2021, vilket uppgår till 200 miljoner kronor 2021.

15 Breddad kulturfinansiering

För oss kristdemokrater är betydelsen av att ha balans mellan samhällets tre sektorer fundamental. Det civila samhället utgörs av familjer, föreningar, stiftelser, organisationer och övriga sammanslutningar av människor som, utan ekonomisk vinst som målsättning, drivs för att förbättra och ge mervärde. Den privata sektorn utgörs av näringslivet som i grunden är samhällets ekonomiska motor som genererar jobb och skatteintäkter. Den politikerstyrda offentliga sektorn som finansieras via skatter inkluderar stat, kommun och region och ska framförallt ha en understödjande och samordnande funktion gentemot de övriga samhällssektorerna.

Svenskt kulturliv har under lång tid i alldeles för hög utsträckning präglats av det offentliga i både drift och finansiering. Det offentliga ska hålla sig på en armlängds avstånd och ha en understödjande roll och inte spela huvudrollen.

Den privata sektorn bidrar till kulturlivet genom utbud och efterfrågan. Ett tydligt exempel är svensk musikindustri. Sverige har en blomstrande musikindustri helt enkelt därför att människor både i vårt eget och i andra länder tycker att vi producerar bra musik. Det är inte heller ovanligt att företag sponsrar kulturverksamhet.

Det civila samhället är grundförutsättningen för det kulturella livet. Utan det engagemang, det intresse och den passion för de olika kulturella uttrycken som finns hos människor och föreningar skulle inga kulturbudgetar i världen hjälpa. Men det civila samhällets kulturaktörer är i dag i alltför hög utsträckning helt beroende av offentlig finansiering.

Kristdemokraterna anser att det behövs en bättre balans mellan de tre sektorerna. När det på kultursidor talas om en fri kultur, avses i regel en kultur fri från marknads-mekanismerna – från utbud och efterfrågan. Det var mot den bakgrunden 1974 års kulturpolitiska mål skrevs, om att kulturpolitiken skulle motverka ”kommersialismens negativa verkningar” inom kulturen. När vi kristdemokrater talar om behovet av en fristående kultursektor, menar vi en sektor som är fristående från politisk styrning. Inte bara i en beslutsmässig mening utan också, i högre grad än vad som är fallet idag, ur ekonomisk mening.

En betydelsefull målsättning med svensk kulturpolitik bör vidare vara att uppmuntra, stödja och underlätta alternativa finansieringsvägar för kultursektorn och för kulturarbetare. Nu behöver nästa steg tas och ytterligare skattemässiga incitament för icke-offentlig finansiering av kultursektorn behöver komma till. Gåvoskatteavdraget, som Kristdemokraterna drev igenom i alliansregeringen, gällde enbart enskilda gåvogivare och enbart till hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning. Reformen var av mycket

stor betydelse för det civila samhället. Dessvärre avvecklades den av den rödgröna regeringen men har glädjande nog återinförts.

Sponsring inom kulturen är en viktig framtidsfråga för hela kultursektorn. Regelverken bör ses över för att underlätta och uppmuntra enskilda och företag att bidra finansiellt till kultursektorn.

16 Kulturskaparnas villkor

Konst skänker ett mervärde i livet. Det är därför viktigt att de konstnärer och kulturskapare som skapar de konstverk, musikstycken, dansverk och böcker som vi alla får glädje av ges drägliga livsvillkor och möjligheter att utöva sin konst utan att ekonomiskt behöva stå på ruinens brant. Redan före pandemin hade många konstnärer svårt att klara sitt uppehälle. 2020 och 2021 har inneburit svåra år för konstnärer och kulturskapare i det att många evenemang har stängt ner, konst- och konserthallar stängt och allmänna sammankomster har reglerats hårt. Stödformer och försäkringsvillkor är inte heller anpassade efter konstnärernas speciella arbetsvillkor och livssituation. För att nå en kulturell frihet och mångfald i Sverige måste dessa brister i systemet uppmärksammas och justeras.

Tumregeln att en procent av byggkostnaden skall gå till konstnärlig utsmyckning är viktig och bör följas upp så att den efterföljs. Däremot vore det fel att i lag slå fast enprocentsregeln eftersom det i första hand bör vara kulturpolitiska ambitioner och inte aktuella byggpriser som avgör kultursatsningar.

Det s.k. MU-avtalet, ramavtalet för konstnärers ersättning för medverkan vid utställningar, fungerar bra men behöver utvecklas. Det är bindande för staten men det är också många kommuner som tillämpar avtalet. Fler kommuner bör involveras.

Konstnärspolitiska utredningen har lämnat förslag till MU-avtalet, SOU 2018:23.

I mars 2021 presenterade regeringen ”Politik för konstnärers villkor”, 2020/21:109, där en redovisning ges av hur regeringen arbetar för att stärka konstnärers villkor. Skrivelsen tar upp hur samhällsförändringar, såsom globalisering, digitalisering och internationalisering, motiverar en stärkt konstnärspolitik. Där nämns också behovet av åtgärder avseende konstnärlig frihet, rekrytering till konstnärsyrket och konstnärers möjligheter att utveckla sitt konstnärskap. Även konstnärers ekonomiska och sociala villkor samt den kulturella infrastrukturen tas upp i skrivelsen. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att dessa frågor tas upp och diskuteras, hur man kan stärka möjligheterna för konstnärer och kulturskapare verksamma i dag och framgent. Regeringen bedömer att det är viktigt med en stark statlig konstnärspolitik för att de nationella kunskapsmålen ska kunna nås. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att kulturpolitiken bidrar till goda grundvillkor för kultursektorn, men att det också är viktigt att upprätthålla respekten för den konstnärliga friheten och principen om armlängds avstånd till kulturen.

Myndigheten för kulturanalys överlämnade i juni 2021 rapporten Så fri är konsten, som just handlade om den politiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten. Särskilt fokus skulle ligga på tillämpning av principen om armlängds avstånd inom verksamhetsstyrningen. Rapporten slår fast att delar av den statliga bidragsgivningen styrs och implementeras med negativ påverkan på den konstnärliga friheten, att principen om armlängds avstånd inte är möjlig att fullt ut tillämpa på regional och kommunal

nivå samt att det på olika nivåer, främst regional, sker målstyrning som riskerar att påverka den konstnärliga friheten negativt. Så här står det i rapporten: ”Kulturanalys bedömer att det förekommer styrning som inte kan motiveras utifrån självständighetsmålet, men inte heller utifrån de kulturpolitiska målen som helhet.”¹² För Kristdemokraterna är det viktigt att både den konstnärliga friheten respekteras och principen om armlängds avstånd efterlevs så att konst och kultur inte påverkas negativt av styrningen. Det är därför viktigt att regeringen nu uppmärksammar de brister som Kulturanalys har redovisat i rapporten och att regeringen återkommer med förslag så att den statliga styrningens negativa påverkan helt undviks. Vi kristdemokrater vill att regeringen tar de förslag som förs fram av Kulturanalys i beaktande, såsom att regeringen i större utsträckning låter idealet om konstnärlig frihet vara vägledande, att bidragsgivande myndigheter blir noggrannare i kommunikation och bedömningsprocesser och att regioner samt kommuner tydliggör sin hållning i fråga om konstnärlig frihet. En konstnär ska inte behöva tvingas till att måla t.ex. enbart feministiskt inriktad konst, för att kunna erhålla statligt stöd. Kulturanalys beskriver hur Kulturrådet som myndighet påverkar den konstnärliga friheten negativt: ”Ett konkret exempel är att bidragssökande tillfrågas om och hur de ska integrera ett jämställdhets-, hbtq-, mångfalds- och interkulturellt perspektiv i sin verksamhet, sitt projekt, sin utgivning eller dylikt. Frågan som ställs av Kulturrådets ansökningsblankett tolkas av de sökande, i stor utsträckning, som att Kulturrådet frågar efter hur perspektiven ska integreras i den konstnärliga idén och innehållet.” Det finns också en enkät om styrningens påverkan på konsten och kulturen som genomförts bland konstnärer och kulturskapare som sökt bidrag och stöd från Kulturrådet, Konstnärsnämnden och Filminstitutet. Totalt 33 procent av de tillfrågade konstnärerna och kulturskaparna svarar att de någon gång har avstått från att söka bidrag på grund av bedömningskriterier de upplevt står i konflikt med konstnärlig frihet. Att en tredjedel av de tillfrågade konstnärerna och kulturskaparna känner misstro och avstår från att söka bidrag är ett stort misslyckande för kulturpolitiken och regeringen. Kulturanalys rapport visar också att det finns en tendens till anpassning hos de sökande, för att konsten ska passa in i de kriterier som myndigheterna frågar efter vid ansökan om bidrag eller stöd. Detta visar på att den kulturpolitiska styrningen missar målet både med en armlängds avstånd och att respektera den konstnärliga friheten. Vi menar att det behövs en förändring och att det bör tas ett bredare grepp om effekten av den statliga kulturpolitikens styrning genom ett uppdrag till en statlig utredare. Utredaren bör få i uppdrag att analysera den politiska styrningens negativa påverkan på den konstnärliga friheten och på principen om armlängds avstånd, och föreslå förändringar av den politiska styrningen av kulturen.

Kristdemokraterna värnar upphovsrätten, vilken innebär en exklusiv rätt för upphovsmannen att själv ha ansvar för sitt verk och få en ersättning då verket framförs. Det innebär att upphovsmannen har rätt att bestämma när, var, hur och om dennes verk ska göras tillgängligt för allmänheten. Denna rätt är själva fundamentet i en fri marknad och möjliggör att konstnärer kan leva på sitt skapande.

Kristdemokraterna anser att upphovsrättslagen behöver ses över i syfte att göra reglerna mer flexibla men med kulturskaparnas intresse noga bevakat. I synnerhet eftersom konstnärernas arbetsmarknad skiljer sig från situationen inom de flesta andra yrken. Om fast arbete är det vanliga på arbetsmarknaden i stort, är arbeten inom kultursektorn oftast tillfälliga och arbetslösheten är hög.

¹² Kulturanalys: ”Så fri är konsten”, 2021, s. 10.

17 Public service

Public service är förenklat tv och radio ”i allmänhetens tjänst”. I Sverige är det Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion som tillhandahåller public service. Rent formellt är det riksdagen som fattar beslut om public service-uppdraget medan regeringen beslutar om de tre public service-bolagens sändningstillstånd och reglerar hur sändningsverksamheten ska bedrivas inom en tillståndperiod. Innevarande sexårsperiod började i januari 2020 och pågår till 2025.

Public service-tillståndet innehåller dels allmänna bestämmelser om bland annat utsändningsteknik och teknisk kvalitet, dels villkor om vad sändningarna ska innehålla och hur programverksamheten ska bedrivas. Därutöver finns särskilda villkor om reklam, sponsring och produktplacering, samt regler om beredskaps- och säkerhetsfrågor.

Den 14 november 2018 beslutade riksdagen att den tidigare licensfinansieringen av public service skulle ersättas med en specialdestinerad public service-skatt, ett system som trädde i kraft 2019. Detta var en förändring som Kristdemokraterna stod bakom.

Public service har en väldigt viktig roll att spela vad gäller att tillhandahålla en allsidig och opartisk nyhetsverksamhet, som inte minst tillgodoser de särskilda behov som finns hos vissa målgrupper såsom barn och unga, personer med funktionsnedsättning och minoritetspråksgrupper. Detta gäller med avseende på såväl nationella och regionala som internationella nyheter. Public service fyller också en väldigt viktig funktion som förmedlare av ren samhällsinformation. Detta gäller i vardagen men ännu mer i svårare tider, såsom i kris eller krig. Kristdemokraterna anser att det idag är en alltför liten andel av public service-bolagens samlade sändningar som utgörs av nationell, regional eller internationell nyhetsförmedling alternativt samhällsinformation. Istället upptas en stor del av tablåerna av nöjesprogram. Detta är inte en rimlig prioritering. Ett tydligare fokus borde läggas på det som är kärnan i public service-uppdraget. Nöjesproduktioner kan kommersiella aktörer sköta minst lika bra.

En annan oroväckande samhällstrend är också värd att beakta i sammanhanget – nämligen den minskande mediala närvaron utanför storstäderna. 2019 meddelade nyhetsbyrån TT att de stänger sina lokalredaktioner i Luleå, Umeå och Sundsvall. Strax därefter blev det klart att Bonnier förvärvar Mittmediakoncernen, som äger 28 dagstidningar från Östersund till Södertälje och har en avgörande betydelse för den lokala och regionala nyhetsbevakningen av politik, kultur, sport och annat. Risken är uppenbar att det blir mer av centralt producerat material och mindre av lokalt dito.

För några år sedan lade TV4 ned 25 redaktioner runt om i landet. Därutöver har många lokaltidningar det väldigt tufft ekonomiskt. Kristdemokraterna anser dels att det för public service borde vara viktigare att stärka den regionala nyhetsbevakningen än att satsa på stora nöjesproduktioner, dels att en del av de pengar som idag går till public services nöjesutbud istället bör gå till att stärka andra nyhetsförmedlare utanför storstäderna och därigenom stärka mångfalden inom media. Om public service-uppdraget smalnas av jämfört med nuvarande formuleringar bör det också finnas utrymme att sänka public service-skatten.

Media beskrivs ibland som ”den tredje statsmakten”. Public service är en viktig del av svensk media, framför allt när det kommer till opartisk nyhetsbevakning och förmedling av samhällsinformation. För den svenska demokratins skull bör public services fokus ligga just på detta. Naturligtvis bör public service inte vara bunden till vissa

specifika utsändningstekniker, utan den bör fokusera på de kanaler som människor använder.

Kristdemokraterna vill verka för att värna public service, som ska finnas brett tillgänglig i de kanaler som människor använder. För att stärka public services legitimitet över tid behöver uppdraget smalnas av jämfört med idag och ges ett huvudsakligt fokus på samhällsinformation, oberoende och saklig nyhetsförmedling nationellt och regionalt, samt därutöver ett högkvalitativt kulturutbud. En viktig del av uppdraget är att göra utbudet tillgängligt för personer med funktionsnedsättning och möta minoriteters behov och önskemål. Här har Utbildningsradion en viktig roll som genom en kombination av journalistik och pedagogik skapar program som utbildar och fördjupar i stora som små frågor. En utgångspunkt i att uppdraget smalnas av är att frigjorda medel ska användas till att stärka mångfalden i svensk media samt till att sänka public service-skatten.

18 Filmpolitik

Filmen är ett kraftfullt medium där filmskaparen under filmens speltid har publikens fulla koncentration. Filmen fyller funktioner såsom att påverka och förklara omvärlden, roa, informera och även bidra till igenkännande och identifikation. Film är ett viktigt kulturarv och film är konst. Filmen verkar både som konst och som kreativ näring och skapar många arbetstillfällen. Svenska skådespelare och regissörer tjänar som varumärken för Sverige och bidrar till en positiv bild. Svensk film har ett gott rykte i världen med många prisade regissörer, skådespelare, sminkörer, fotografer och producenter. Detta är inte minst viktigt för ett litet och exportberoende land.

Svensk filmpolitik har en viktig uppgift när det gäller att främja filmproduktion i Sverige. Vi inser värdet av att det finns goda villkor för filmproducenter så att internationella aktörer kan lockas hit och på så sätt öka produktionen av film producerad i Sverige. Det är givetvis positivt om fler internationella filmproducenter kommer till Sverige och medverkar till att vidareutveckla branschen. Samtidigt är det också viktigt att de statliga skattemedlen prioriteras där de gör mest nytta för samhället och kulturen i stort.

Svensk film behöver fortsätta det arbete om breddning som alliansregeringen lade grund för avseende jämställdhet, samverkan med andra konstformer och långsiktig kompetensförsörjning via moderna filmutbildningar. Regeringen satsar 100 miljoner kronor per år till produktionsincitament för film och även ett filmstöd på 55 miljoner för 2022. Kristdemokraterna vill istället lägga reformutrymmet på exempelvis Forum för levande historia, kultursamverkansmodellen, Skapande skola, vår egen satsning på fritidskortet samt satsningar på andra utgiftsområden, exempelvis vården, där vi ser stora behov. Därför drar vi ner anslaget 1:2 Produktionsincitament för film med 100 miljoner kronor per år och 10:1 Filmstöd med 55 miljoner kronor 2022.

19 Satsningar på äldres välmående

Kristdemokraterna har som enda parti under senare tid lagt möda på att uppmärksamma det faktum att ensamhet är ett växande problem i samhället. Särskilt drabbar ensamheten den äldre befolkningen. Vi gjorde därför redan 2019 här i utgiftsområde 17, två

nya satsningar som möter detta problem. En ensamhetsatsning om 20 miljoner kronor som ska gå till pensionärsorganisationerna och en idrottssatsning för äldre om 30 miljoner kronor som ska gå till idrottsrörelsens aktiviteter för att fler äldre ska motionera. Idrottssatsningen vi stödjer är ett äldrelyft för träning och gemenskap som Riksidrottsförbundet med fyra pensionärsorganisationer lyft där idrott, gemenskap, måltider och matlagningskurser kan ingå.

Dessa båda satsningar blev verklighet i och med att Kristdemokraternas och Moderaternas gemensamma budgetreservation röstades igenom i riksdagen. Vi välkomnade att regeringen behöll dessa satsningar med 20 miljoner kronor per och år under 2019, 2020 och 2021 men beklagar att ensamhetsatsningen avslutas i regeringens budget från och med 2022. Kristdemokraterna förstärkte satsningen för att motverka äldres ensamhet med 10 miljoner kronor för 2021 och permanentar satsningen för 2022 och framåt med 20 miljoner kronor per år. Kristdemokraterna förstärker Äldrelyftet med 20 miljoner kronor per år.

20 Fria musikarrangörer

Det är det civila, ideella samhället som bär upp musiklivet i Sverige utanför institutionerna. Ett viktigt arbete med att stimulera detta är att främja spridning av ett varierat utbud av högkvalitativ musik i hela landet. Bidragsmedel till ideella musikarrangörer gagnar även musikerna då bidragen i hög grad går till att betala skäligena gager. Musikarrangörerna består till allra största delen av ideella föreningar utan någon anställd eller arvoderad personal. Musiken som de arrangörer som får statliga bidrag presenterar är dock professionell i bemärkelsen yrkesverksamma musiker.

Av de 225 arrangörer som beviljades ett statligt verksamhetsbidrag för konsertverksamhet 2020 är majoriteten ideella föreningar, och övriga som beviljades verksamhetsbidrag är aktiebolag, enskild firma, handelsbolag, ekonomisk förening eller stiftelse. 108 projekt tilldelades bidrag för konsertserier, turnéslingor och främjande arbete. Det framkom tydligt av de ansökningar som inkommit till Kulturrådet under 2020 att musikbranschen drabbats hårt av pandemin och att alltför många aktörer haft stora intäktsbortfall som en följd av inställda konserter och produktioner. Många har också inkommit med reviderade planer, där inställda turnéer istället följts av utveckling av verksamheterna, och det kunde skönjas en minskning av de internationella projekten, från 75 procent 2019 till 48 procent 2020. Stödet till musikarrangörer är viktigt, inte minst som Kulturrådet skriver: ”Genom bidrag till musikarrangörer bidrar vi till att stärka landets infrastruktur både genom tillgängliggörande av livemusik och genom främjande insatser för arrangörsledet.”

Även före pandemin är ofta kulturen bland det första som det görs nedskärningar inom i kommunerna, vilket bl.a. innebär lägre kommunala bidrag till de lokala musikarrangörerna och sämre förutsättningar att bedriva konsertverksamhet. En referensgrupp inom Kulturrådet som tittar på bidrag till fria musikarrangörer har gjort bedömningen att det med lätthet kan fördelas ett dubbelt så högt statligt arrangörsbidrag jämfört med idag, då både behoven och verksamheter av hög kvalitet finns. Det var en stor ökning av ansökningar 2019 jämfört med året innan, många nya aktörer och stor musikalisk bredd. Kristdemokraterna ser värdet av de fria musikarrangörernas insatser och avsätter 15

miljoner kronor per år som en egen riktad satsning till Kulturrådet för ideella musikarrangörer.

21 Statligt finansieringsansvar för världsarven

Kristdemokraterna anser att staten ska ta över det ekonomiska ansvaret för att skydda och sköta världsarven i Sverige. Ett världsarv är en plats som är så värdefull utifrån kultur- eller naturmiljösynpunkt att det är en angelägenhet för hela mänskligheten. Det kan vara ett landskap, en ort, ett naturområde eller ett objekt som är unikt och som vittnar om jordens och människans historia.

Beslut om nya och befintliga världsarv fattas av Unescos världsarvskommitté. Det finns drygt tusen objekt eller platser upptagna på världsarvslistan, fördelade på över 160 länder. Sverige har 15 världsarv och de har kommit med på världsarvslistan mellan åren 1991 och 2012.

Världsarven har olika ägare och förvaltare, både statliga, kommunala och privata. Sveriges världsarv hanteras genom plan- och bygglagen, miljöbalken och kulturmiljölagen. Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket har ett generellt uppdrag från regeringen att hantera frågan om världsarv, där deras roller bland annat är att följa utvecklingen i världsarvsområdena och vid behov stödja i första hand länsstyrelserna. Dessa myndigheter ansvarar också för att nominera eventuella ytterligare objekt till Unescos världsarvslista.

Det är rimligt att staten tar det finansiella ansvaret för att skydda och sköta världsarven. Det är viktigt att små kommuner inte påverkas negativt av att ett världsarv ”råkar ligga” just där. Däremot är det naturligtvis viktigt att den statliga nivån har ett nära samarbete med det lokala samhället. De kommunala och regionala perspektiven är viktiga att ha med för att skötseln och driften av världsarven ska fungera bra. Hur det statliga övertagandet ska gå till bör utredas.

22 Spel om pengar

År 2019 trädde en ny spellag ikraft. Kristdemokraterna var pådrivande för att få till den nya lagen, eftersom det gamla spelmonopolet endast fanns på pappret och inte innebar något skydd för spelarna. För att få verka på den svenska spelmarknaden krävs numera en licens, och en särskild skatt om 18 procent tas ut på alla vinster som görs på spel som tillhandahålls i Sverige, till exempel på ett casino eller via spelautomater. På kommersiellt onlinespel ska man betala spelskatt på behållningen från spelare som bor i Sverige eller vistas här stadigvarande. Spel för ”allmännyttiga ändamål” är dock fortsatt skattebefriat. Spel är en intäktskälla för flera sådana ändamål och kan, när det inte missbrukas, vara en källa till extra spänning vid exempelvis sportevenemang.

Det är viktigt att regelverket efterföljs och att de sanktionsmöjligheter som finns vid behov används och utvärderas. Att det finns risker med spel och spelreklam är uppenbart. Samtidigt skriver Folkhälsomyndigheten i ett faktablad att spelreklam troligen inte är huvudfaktor till spelproblemen i Sverige eftersom dessa inte har ökat under den tid som reklamen ökat kraftigt i volym. Omfattningen av spelproblem och behovet av stöd har inte heller ökat under pandemin, enligt Spelinspektionen. Däremot kan det ha skett

förändringar gällande de bakomliggande orsakerna och vilka spelformer som ger upphov till problem, och problemen för personer med överdrivet spelande kan ha förvärrats. Enligt Konsumentverkets rapport 2021:1, där situationen på marknaden för konsumentkrediter analyseras liksom risker för överskuldssättning, konstaterar myndigheten att ekonomiska svårigheter är ett stort problem kopplat till spelberoende och överdrivet spelande. I 35 av 150 ansökningar om skuldsanering till Kronofogdemyndigheten (2021:1) angavs spel som orsak. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att skadeverkningarna och de negativa effekterna av spel minskas samt att Spelinspektionen stärks så att de kan agera effektivt mot olicensierade spelbolag.

När det gäller arbetet mot matchfixning fick en utredare i uppdrag i november 2020 att lämna förslag för att ytterligare stärka arbetet mot matchfixning och olicensierad spelverksamhet. Detta uppdrag redovisades i september 2021. Kristdemokraterna ser arbetet mot matchfixning och olicensierat spel som mycket angeläget. Vidare har en promemoria lämnat förslag på att kravet på måttfullhet vid marknadsföring av spel till konsumenter i spellagen ska ändras till ett krav på särskild måttfullhet. Detta för att stärka konsumentskyddet på spelområdet. Remissinstanser inkommer med synpunkter på förslaget fram till mitten av oktober 2021 och därefter väntas beslut fattas av regeringen. Kristdemokraterna förstår intentionen att i högre grad kunna förhindra den aggressiva marknadsföringen. Samtidigt är det viktigt att de spelbolag som har licens i Sverige får långsiktiga, förutsägbara och lika villkor och att större insatser riktas mot de aktörer som inte är licensierade i Sverige. Vi vill värna civilsamhällets möjligheter att verka och till exempel tillhandahålla allmännyttiga lotterier. Det är angeläget att regeringens aviserade förändring inte får negativa konsekvenser och skapar nya problem, exempelvis minskad kanalisering till den licensierade spelmarknaden. Vi kommer att följa frågan noga och ta del av remissinstansernas synpunkter.

23 Övriga budgetpåverkande anslag

Kristdemokraterna gör utöver det som nämnts i motionen några omprioriteringar till förmån för andra politiska satsningar. Således minskar vi regeringens satsning på anslag 1:2 och 2:2 till kulturskapares villkor med 15 miljoner kronor respektive 16 miljoner kronor. Under anslag 2:2 säger vi också nej till regeringens satsning på den fria konsten om 25 miljoner kronor. I anslag 4:2 drar vi ner en satsning på den fria konsten om 10 miljoner kronor. Under anslag 5:2 drar vi ner ytterligare 60 miljoner kronor på den fria konsten, liksom på en satsning för kulturskaparnas villkor.

Till förmån för vår satsning på vårt breda asylprogram under utgiftsområde 1 drar vi ner på anslag 14:1 med 40 miljoner för 2022.

Roland Utbult (KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD)

Pia Steensland (KD)

Christian Carlsson (KD)